

העשרת הדברות של תיקון מנא - שיעור 290 שהוא תולדה דמכה בפטיש

I. **מקור הענין - עיין בביצה (כ"ח:)** דאין משחיזין את הסכין וכן שיפוד שנרצף ובאנו למחלוקת ר"י ורבנן אמנם בשבת לכ"ע אסור מה"ת וקשה לרש"י (שנת ע"ג: ד"ה המכה) דהאי כלי שנתקלקל כבר נגמרה מלאכתו ואינו אלא מתקן כלי ישן ומותר ולכן צורך לומר דכאילו בטל ממנו שם כלי וככלי שנעשה מתחלה דמי ועוד כלל הוא שמעשה אומן חשיב כעושה דבר מחדש וזה שיטת הרמב"ם אליבא דאבן האזל (י' - י"ז) ועיין במג"א (ש"פ - סק"ח) דמחט שנתעקמה אפילו מעט אסור לתקנה לכאורה ה"ה ידית של משקפים אפילו מעט אסור ומסתברא רק מדרבנן

II. עשרה כללים בתיקון מנא

(א) **תיקון קל שלא בגוף הדבר - נוקבין נקב ישן לכתחילה (קמ"ו:)** ודוקא במקום העשוי לשמר שהוא תיקון קל אמנם במקום לחזק אסור שזה צריך גבורה או אומנות ולכן לאהדורי אודרא לבי סדיא בשבתא כתב המאירי (מ"ח:): שאין זה עשיית כלי כיון שהדיוט יכול להחזירם ואין צריך אומן ולכן אין חשיב כלל ככלי מקולקל וכן רצועה להחזירה למנעל (ש"ז - ז) בלא טורח ולכן מותר להחזיר זכוכית במשקפים ואכזם (buckle) לחגורה ובטנה (lining) לבגדו אם תיקון קל הוא אמנם תיקון קל ככלי חדש שע"כ נגמר הכלי אסור משום מכה בפטיש

(ב) **תיקון מדבר החיצוני - שמפריע לשימוש אינו חשיב כקלקול** ולא חשיב תיקון אלא כגון כשמתקן את גוף הכלי שהתקלקל כמו השחזת הסכין ולכן מחט של יד ליטול בה את הקוץ מותר (שעה"צ ש"ז - ז) וה"ה שעוה המחבר הדפים וחוט בתוך הרוכסן (zipper) ומסמר במנעל מבחוץ והדחת כלים אין חשיב תיקון שהוא מדבר חיצוני אמנם מסמר פנימי חשיב תיקון (מג"א ש"מ - י"ח) ועיין באג"מ (ד - מ - ט) בענין כנור שנסתם לגמרי אסור משום עשיית פתח

(ג) **כח חדש - אי חשיב תיקון** לכוונן שעון שנפסק חייב חטאת (מ"ב של"ח - סקט"ו) דתיקון קל אינו מועיל כיון שהשעון חשיב כמת וכשנותן כח חדש בהשעון יש איסור תורה משום ת"מ ויש חולקין (שער הציון של"ח - ט"ו)

(ד) **דרך שימוש - ולא דרך תיקון מותר** מטה של פרקים שדרכה להיות רפוי ומחזירו רפוי אין בו איסור של ת"מ (ש"ג - ו) וה"ה תמומטר שמוריד אח"כ הכספית וכן משחקי ילדים שמשתמש בקפיץ חשיב דרך תשימושו דאינו חשיב מקולקל ולכן לא חשיב תיקון וה"ה שעון עצר ושעון מעורר אין בו איסור ת"מ (שש"כ כ"ח - כ"ט והערה ע) ועיין בשו"ת מנחת שלמה (ז"ח) וע"ע בחזו"א (ג - ט) שאסור משום העמדתו על תכונה והאיסור משום בונה שע"י עריכתו יוצר כח חדש וכן שמענו בשם רב משה פיינשטיין

ה) מונע קלקול או תוספות כח - מילוי שעון שפועל עדיין עיין בדעת תורה (גל"ח - ג) דדומה לסגירת החלון כדי למנוע טומאת כלים ודומה לדעת הסוברים שמותר ליישר את הפטיש בשעת השימוש כדי שלא יתעקם יותר אמנם המ"ב (גל"ח - סקט"ז) אסר משום תוספות כח בהשעון ודמי לאיסור נתינת הלולב במים (סוכה מ"ז). דחשיב תיקון ועיין בשש"כ (ט"ו הערה ל"ח) דאין לשים סבון או לקה על גרב ניילון במקום הרכבת כדי למנוע את ההתפשטות הקרע בגרב אף שרק מונע קלקול דחשיב טפי תיקון בגוף הדבר משא"כ עריכת השעון בזמן שהוא פועל

ו) תיקון לפי שעה - הפעלת כלי ע"י קפיץ לפי שעה אין חשיב ת"מ ודרכו לחזור ולעורכו וכ"כ השש"כ (ט"ז הערה ל"ט) אמנם עיין בחזו"א (נ - ט) דאם יש כח חדש כמו חשמל אסור משום בונה וכן דעת האג"מ בענין הפעלת כלי ע"י קפיץ אפילו לפי שעה אסור (ספר טלטולי שבת זף 28)

ז) תיקון כלי שמצוי בו קלקול תדיר - אין חשיב תיקון עיין במג"א (ג"ז - סקי"ח) וכן בשרוך נעל שהסתבך אין פגם בגוף השרוך וכן מותר לכוון שעון לשעה המדוייקת (שש"כ כ"ח הערה נ"ז) ויש ראייה מרב ששת (ק"ג) דאסובי ינוקי דמצוי בו קלקול מותר וה"ה ליישר כובע וכוס פלאסטיק שהתקמטה (שש"כ ט"ו - מ"ז) ועיין באג"מ (ד - מ - ט) דאם הכנור נסתם תדיר יש להתיר

ח) הוספת חיזוק - עיין בשבת (מ"ח:) בדין איסור צירוף כלי דמיחם שפינה ממנו מים רותחים לא יתן לתוכו מים קרים ולכן אסור להתיז על פאה נכרית נוזל המקשה את השערות (שש"כ י"ד - נ וצמילואים הערה קל"ג) וגם אסור להכניס בתוך הנעל את האמום (shoe tree) אם כוונתו להרחיב בזה את הנעל (שש"כ ט"ו - מ"ח) ואין מגביהין תרו"מ בשבת

ט) תיקון כלאחר יד - עיין בשש"כ (י"ג הערה קל"ו) דמותר לתוחב נר בכח לתוך הפמוט כיון שזה דרך שימוש ואין זה בכלל מחתך כיון שעושה רק כלאח"י אפשר יש להקל

י) הפרדה או תיקון - הפרדת ב' כלים מחוברים כגון נרות וכוסות חשיב תיקון (רמב"ם י"ט ד - ח) משא"כ בגביעי לבן שדרך למכור כך אינו חשיב קלקול ותיקון ולכאורה ה"ה בחלות המחוברין אינו מקולקל ולא חשיב תיקון ועיין בספר בנין שבת (כ"ג - כ"ח)

נדפס לעילוי נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזבי ע"ה אלא אורח' האשה רחל ב"ר גרשון חנוך העניך הכהן ע"ה